

Prevod sa albanskog jezika

Projekat jačanja prenosne mreže KOSTT-a, Kosovo

Netehnički rezime (NTR)

Proces ekološke i socijalne procene (due diligence) (ESDD)
Projekat jačanja prenosne mreže KOSTT-a

OPERATOR SISTEMI, TRANSMISIONI DHE TREGU SH.A.
TRANSMISSION, SYSTEM AND MARKET OPERATOR J.S.C.
OPERATOR SISTEMA, PRENOSA I TRŽIŠTA A.D.

Informacije o kvalitetu dokumenta

Opšte informacije

Pripremila	Environmental Consulting Team L.L.C. (ECT)
Naziv projekta	Proces ocene (due diligence) životne i socijalne sredine i praćenja za projekat jačanja prenosne mreže KOSTT-a
Naziv dokumenta	Netehnička kompilacija
Datum	Februar 2026.
Referenca:	ECT-KOSTT-ESDD-NTS-02/2026

Primalac (i)

Poslato vama:		
Ime	Organizacija	Poslato meni (datum):
Ema Sugar	EBRD	14.11.2025.
Ema Sugar	EBRD	06.02.2026.
Ema Sugar	EBRD	24.02.2026.
Kopija za:		
Ime	Organizacija	Poslato na (datum):

Istorija izmena

Verzija	Datum	Pisano od	Odobrio i potpisao:
1			
2			

Sadržaj

Akronimi i skraćenice	4
1. Opis projekta	5
2. Obrazloženje	7
2.1 Lokacije projekta	8
3. Proces	9
4. Koristi za životnu sredinu, štetni uticaji i mere ublažavanja	10
4.1 Planiranje korišćenja i izmena zemljišta	10
4.2 Vodni resursi, uticaji i mere upravljanja	10
4.3 Staništa, ekologija i očuvanje prirode, uticaji i mere upravljanja t	11
4.4 Uticaj na pejzaž i na vizuelni aspekt i mere upravljanja	11
4.5 Kvalitet vazduha, uticaji i mere upravljanja	11
4.6 Saobraćaj, buka i vibracije, uticaji i mere upravljanja	11
4.7 Upravljanje otpadom	11
4.8 Izvor i transport sirovina, uključujući privremene jame	11
4.9 Bezbednost na putevima, uticaji i mere upravljanja	11
4.10 Uticaji na infrastrukturu i mere upravljanja	12
4.11 Kumulativni uticaji (uticaji kombinovani sa drugim aktivnostima)	12
4.13 Pitanja bezbednosti i zdravlja na radu, uključujući bezbednost eksploziva	12
4.14 Prekidi, zdravlje i bezbednost tokom izgradnje	12
4.15 Usklađenost sa politikama, zakonodavstvom i drugim planovima	12
4.16 Mere ublažavanja i upravljanja životnom sredinom	13
5. Socijalne koristi, nenamerni uticaji i mere ublažavanja	13
5.1 Društveno-ekonomski uticaji;	13
5.2 Uticaj na poslovanje i zapošljavanje	13
5.3 Uticaji na postojeću infrastrukturu i javne usluge	13
5.4 Uticaj na lokalni saobraćaj i pristup	13
5.5 Oduzimanje i raseljavanje zemljišta	14
5.6 Upravljanje izvođačima i smeštaj radnika	14
5.7 Uticaj na zajednicu	14
5.8 Standardi za pitanja rada	14
5.9 Mere za bezbednost i zdravlje na putevima	15
5.10 Socijalna pitanja i mere ublažavanja i upravljanja	15
5.11 Kulturno nasleđe	15
6. Praćenje uticaja	15
6.1 Proces praćenja	15
6.2 Kontinuirane konsultacije i mehanizmi reagovanja	16
6.3 Adresiranje i rešavanje novih pitanja	16

Akronimi i skraćenice

EU	Evropska unija
EBOR	Evropska banka za obnovu i razvoj
ECT	Tim za ekološke konsultacije
ESDD	Proces ekološke i socijalne procene (due diligence)
DTK	Dobra tehnička kontrola.
KOSTT	Operator sistema, prenosa i tržišta KOSOVA Sh.A
MRP	Mehanizam rešavanja pritužbi.
MVA	Mega Volt-Amper
TS	Trafostanica
PAZS	Plan angažovanja zainteresovanih strana
PCB	Polihlorovani bifenili
PUSS	Plan upravljanja sredinom i socijalnim pitanjima.
LZO	Lična zaštitna oprema
NTR	Netehnički rezime
ESAP	Ekološki i socijalni akcioni plan
ZBR	Zdravlje i bezbednost na radu.
SUSD	Sistem upravljanja sredinom i društvom.
TZE	Tranzicija zelene ekonomije
TOR	Termovi reference
TR	Transformator
PUSD	Procena uticaja na sredinu

1. Opis projekta

Projekat jačanja prenosne mreže KOSTT-a sprovodi Operator prenosa, sistema i tržišta Kosova (KOSTT SH.A) uz finansiranje Evropske banke za obnovu i razvoj (EBOR). Ukupna investicija procenjuje se na oko 23,25 miliona evra, od čega će 22,5 miliona evra biti finansirano kroz suvereni kredit EBOR-a. Program je deo plana kapitalnih investicija KOSTT-a za period 2024-2027 godine čiji je cilj sanacija i modernizacija stare prenosne infrastrukture i obezbeđivanje dugoročne pouzdanosti mreže, efikasnosti i integracije proizvodnje obnovljive energije.

Projekat podrazumeva rehabilitaciju dogradnju i zamenu visokonaponske opreme u okviru postojeće 110 kV prenosne mreže. Konkretno, oni uključuju:

- Rehabilitacija i modernizacija trafostanica 110/10 (20) kV u Klinu i Istog uključujući zamenu transformatora, barijera i upravljačkih sistema.
- Revitalizacija trafostanica Vučitrn 1 i Valač, uključujući područja vodova 110 kV, system barijera i zaštitnih releja.
- Zamena ili dodavanje transformatora u Gnjilanu 5 (novi TR2 110/10 (20) kV – 40 MVA), Vitiju, Đakovici 1 i 2, Gnjilanu 1, Vučitrnu 1, Prištini 1 (tročlani transformator 110/35/10(20) kV snage 63/63/63), Skenderaju i Prizrenu 3.
- Linija Prizren 1 i Prizren 2: izgradnja podzemnog 110 kV jednostrukog provodnika 5,2 km, zamena postojećeg linije jednim kolom i izgradnja novog polja (polja).
- Linija Prizren 1 i Prizren 3: zamena postojećih provodnika savremenim provodnicima tipa ACSR HW 170 mm², u cilju povećanja nosivosti struje i smanjenja tehničkih gubitaka.

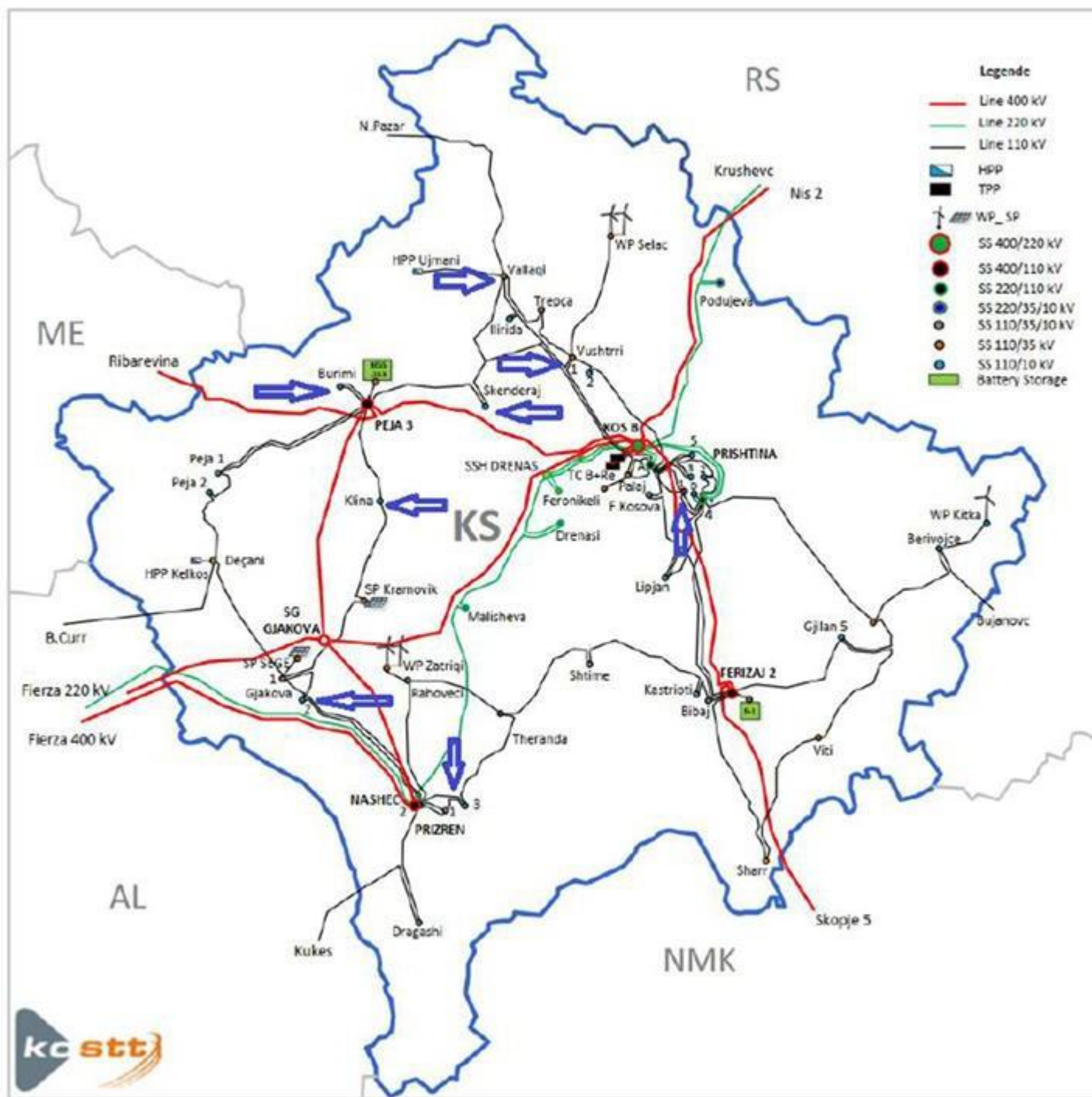
Nakon operacionalizacije, svi objekti će ostati u vlasništvu i operativnoj kontroli KOSTT-a. Rutinski rad i održavanje će slediti KOSTT-ov sistem upravljanja zaštitom životne sredine, zdravljem i bezbednošću, u skladu sa principima ISO 14001 i 45001. Preventivno održavanje će uključivati:

- Periodična ispitivanja transformatorskih ulja i sadržaja PCB-a.
- Inspekcija i čišćenje zaštitnih bazena (bunds), separatora i sistema za odvodnjavanje
- Praćenje curenja SF gasa, nivoa buke i izloženosti elektromagnetnim poljima.
- Redovna kalibracija zaštitnih, upravljačkih i SCADA sistema.

Timovi za održavanje će biti obučeni i opremljeni PMP-om i odgovarajućim materijalima za reagovanje na izlivanje. Svim korišćenim uljima, baterijama i otpadnim materijalima upravljaće se preko licenciranih izvođača, u skladu sa procedurama upravljanja otpadom kompanije KOSTT i nacionalnim zakonodavstvom o zaštiti životne sredine. Sve u svemu, projekat će obnoviti pouzdanost, ojačati otpornost mreže na klimatske stresove i stvoriti dovoljan kapacitet za integraciju do 300 MW novih kapaciteta obnovljive energije u prenosni sistem Kosova.

Svi radovi se nalaze u okviru postojećih (brownfield) trafostanica ili uz uspostavljene koridore za pružanje usluga (right-of-way), bez potrebe za eksproprijacijom ili novim oduzimanjem zemljišta. Građevinske aktivnosti će se sprovoditi u skladu sa standardnim sistemima i protokolima upravljanja zaštitom životne sredine, bezbednošću i zdravljem na radu (BZR) i pod nadzorom KOSTT-a.

Projekat je klasifikovan kao kategorija B u okviru EBRD-ove Ekološke i socijalne politike (2019), koja zahteva odgovarajuću ekološku i socijalnu procenu (ESDD) u skladu sa prirodom i obimom uticaja.

Slika 1 Mapa projekta (Studija izvodljivosti i odgovarajuća tehnička analiza za obnovu mreže i nabavku mrežnih transformatora - Završni izveštaj, novembar 2025. godine)

2. Obrazloženje

Prenosna mreža na Kosovu ulazi u fazu ciljanog jačanja, sa ciljem rešavanja rasta potražnje, zamene amortizovanih sredstava i stvaranja kapaciteta za integraciju obnovljive energije. KOSTT, Kosovski elektroenergetski sistem, Operator prenosa i tržišta, upravlja mrežama 110 kV i 220 kV i odgovoran je za stabilnost sistema i rad tržišta električne energije. Mnoge trafostanice i vodovi izgrađeni su između 1960-ih i 1980-ih i trenutno se suočavaju sa izazovima u pogledu pouzdanosti i bezbednosti, zbog zastarelog dizajna, korozije i ograničenog nivoa automatizacije. Projekat ima za cilj modernizaciju trafostanica i dalekovoda širom Kosova kako bi se obnovio kriterijum pouzdanosti N-1, smanjili tehnički gubici, poboljšala otpornost mreže i omogućila integracija do 300 MW novih kapaciteta obnovljive energije. Deo je Plana kapitalnih investicija KOSTT-a za period 2024-2027. godine i sufinansira ga Evropska banka za obnovu i razvoj.

Projekat se sprovodi u skladu sa Kosovskim ekološkim i socijalnim pravnim okvirom, koji je usklađen sa direktivama Evropske unije. Relevantni zakoni uključuju Zakon o zaštiti životne sredine (br. 03/L-025), Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu (br. 08/L-181), Zakona o zaštiti prirode (br. 03/L-233), Zakona o otpadu (br. 08/L-071), Zakon o vodama Kosova (br. 04/L-147), Zakona o zaštiti od buke (br. 02/L-102) i Zakona o klimatskim promenama (br. 08/L- U socijalnom aspektu primenjuje se Zakon o radu (br. 03/L-212), Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu (br. 04/L-161) i Zakona o eksproprijaciji nepokretnosti (br. 03/L-139). Kosovo je ugovorna strana Ugovora o Energetskoj zajednici i usklađuje svoje zakonodavstvo sa ključnim direktivama EU o životnoj sredini, uključujući Direktivu o proceni uticaja na životnu sredinu (2011/92/EU), Okvirnu direktivu o otpadu (2008/98/EZ) i Okvirnu direktivu o vodama (2000/60/EZ).

Svi radovi će se odvijati na postojećim trafostanicama i u okviru predviđenih koridora za pružanje usluga(right-of-way). Ovaj pristup razvijenim područjima (brownfield) minimizira uticaje na životnu sredinu i društvo. Glavna ekološka pitanja u postojećim trafostanicama odnose se na upravljanje transformatorskim uljima, potencijalne rizike od nasledne kontaminacije polihlorovanim bifenilima (PCB) i nepotpun ili neefikasan rad separatora uljima i vode. Mnoge trafostanice nemaju sekundarne sisteme zaštite od kontaminacije i zahtevaju nadogradnju za bezbedan rad. Nijedna od lokacija projekta nije u zaštićenim područjima ili u njihovoj blizini. Korišćenje okolnog zemljišta je mešovito urbano, industrijsko i poljoprivredno, bez kritičnih staništa. Na kvalitet vazduha i vode utiču lokalne aktivnosti i ostaju u okviru nacionalnih standarda, dok su buka i vizuelni uticaji privremeni i ograničeni na građevinske aktivnosti.

U socijalnom aspektu, projektne oblasti obuhvataju opštine: Priština, Klina, Istog, Vučitrn, Zubin Potok, Skenderaj, Đakovica, Gnjilane, Viti i Prizren. Ove oblasti karakteriše prosečna gustina naseljenosti i mešoviti životni stilovi, zasnovani na poljoprivredi, trgovini i uslugama. Projekat neće izazvati fizičko pomeranje ili ograničavanje korišćenja zemljišta, dok će tokom faze izgradnje stvoriti kratkoročne mogućnosti zapošljavanja. Zajednice će imati koristi od poboljšanja stabilnosti mreže, smanjenja nestanka struje i povećanja mogućnosti za integraciju obnovljive energije.

Identifikovane trafostanice za rehabilitaciju odabrane su analizom mreže KOSTT-a i desetogodišnjim planom razvoja, kojim su istaknuta ograničenja pouzdanosti i visoki tehnički gubici. Većina trafostanica izgrađena je između 1960. i 1980. godine, a neke, poput Gnjilana 5 i Vitije, izgrađene su u kasnijem periodu.

Procena uticaja na životnu sredinu i društvo (ESDD) analizirala je dve glavne alternative. Prva, opcija „neaktivnosti“, oslanjala bi se samo na rutinsko održavanje i rezultirala bi kontinuiranom degradacijom infrastrukture, povećanim tehničkim gubicima i povećanim ekološkim rizicima od curenja i izlivanja. Drugo, realizacija projekta obuhvata ciljanu rehabilitaciju trafostanica, zamenu zastarelih transformatora i unapređenje prenosnog koridora u Prizrenu. Ova opcija obezbeđuje poboljšanu operativnu pouzdanost, povećanu bezbednost i poboljšane ekološke performanse kroz projektne sisteme za bezbedno zadržavanje, ugradnju novih separatora ulja i vode, mere za sprečavanje izlivanja i savremene sisteme kontrole. Ova opcija takođe

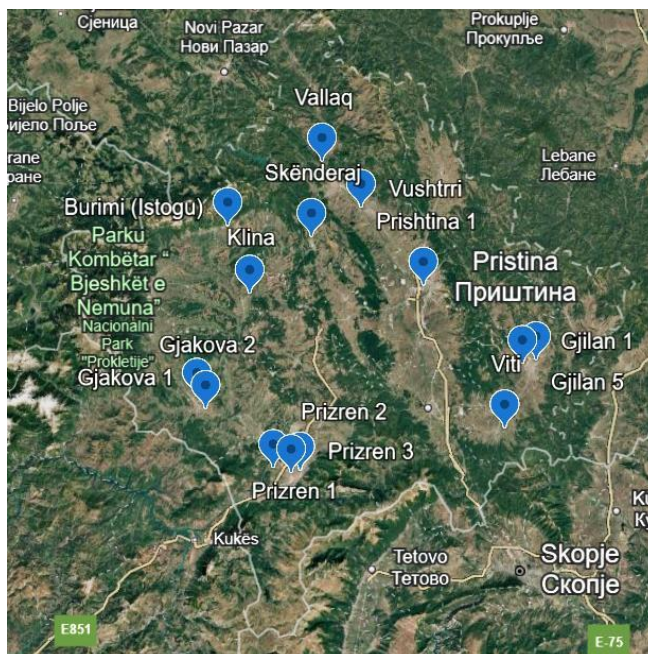
obezbeđuje poštovanje nacionalnih ekoloških i socijalnih standarda i EBRD-a, podržavajući prelazak Kosova na održiviji energetska sistem sa većim udelom obnovljivih izvora energije.

2.1 Lokacije projekta

Projekat će se realizovati u nekoliko postojećih trafostanica i dalekovoda unutar Kosova, uključujući sledeće lokacije:

- TS Klina (42.62866N, 20.59674E)
- TS Istog (42.7820917N, 20.5288679E)
- TS Vučitrn 1 (42.82266N, 20.94240E)
- TS Gnjilane 1 (42.472532N, 21.481531E)
- TS Gnjilane 5 (42.4644167N, 21.4388056E)
- TS Đakovica 1 (42.3944722N, 20.4334444E)
- TS Đakovica 2 (42.3664444N, 20.4617778E)
- TS Viti (42.318420N, 21.383359E)
- TS Prizren 1 (42.2206111N, 20.7234167E)
- TS Prizren 2 (42.232336N, 20.668603E)
- TS Prizren 3 (42.226067N, 20.751050E)
- TS Skenderaj (42.7570556N, 20.7885000E)
- TS Priština 1 (42.64494N, 21.13566E)
- TS Valač (42.928271N, 20.823565E)

Ove trafostanice predstavljaju ključne čvorove u prenosnoj mreži 110 kV i 220 kV. Sve lokacije su u vlasništvu i njima upravlja KOSTT SH.A. i nalaze se na postojećim parcelama ili u okviru predviđenih servisnih koridora, što znači da projekat uključuje poboljšanja i zamene, a ne novu izgradnju u netaknutim područjima (greenfield). Usmerena na ovu distribuciju trafostanica na severu, istoku i zapadu Kosova, investicija će podržati povećanje pouzdanosti sistema, smanjenje tehničkih gubitaka i poboljšanje integracije kapaciteta obnovljive energije u nacionalnu mrežu.

Slika 2 Mapa lokacija za implementaciju projekta

3. Proces

Za projekat jačanja prenosne mreže KOSTT SH.A. pripremljena je ekološka i socijalna procena, kako bi se ispunili zahtevi Ekološke i socijalne politike (2019) i Specifični zahtevi za performanse (SC) Evropske banke za obnovu i razvoj, kao i nacionalno zakonodavstvo Kosova u oblasti životne sredine.

Projekat ne podleže proceduri potpune procene uticaja na životnu sredinu u skladu sa Kosovskim zakonodavstvom, jer su intervencije predviđene u okviru postojećih područja (brownfield). Procena uticaja na životnu sredinu i društvo izrađena je u skladu sa principima i metodologijom Direktive EU o proceni uticaja na životnu sredinu (2011/92/EU sa izmenama i dopunama 2014/52/EU). Proces poštuje zahteve za razgled životne sredine (screening), identifikaciju potencijalnih značajnih uticaja, analizu alternativa i određivanje mera ublažavanja. Ekološko zakonodavstvo Kosova i to Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu (br. 08/L-181), u skladu je sa Direktivom EU o proceni uticaja na životnu sredinu i utvrđuje procedure za ispitivanje i određivanje obima u skladu sa onima Evropske unije. U okviru ESDD analiziran je nacionalni sistem i zaključeno je da on garantuje transparentnost, učešće javnosti i objavljivanje informacija o životnoj sredini u skladu sa standardima EU.

Angažovanje zainteresovanih strana je razvijeno u skladu sa zahtevom za performanse sa br. 10 (KP10) EBRD - za objavljivanje informacija i angažovanje zainteresovanih strana. Sprovedene su konsultacije sa KOSTT odeljenjima, operaterima trafostanica i evaluacionim timom, sa fokusom na postojeće uslove na terenu, bezbednosna pitanja i očekivane koristi, kao i potencijalne uticaje projekta.

KOSTT će objaviti netehnički rezime i plan angažovanja zainteresovanih strana na engleskom, albanskom i srpskom jeziku. Ovi dokumenti će biti dostupni na zvaničnom veb-sajtu KOSTT-a i u štampanoj formi u opštinskim kancelarijama u odgovarajućim projektnim oblastima, u periodu od 30 dana. Tokom ovog perioda, zainteresovane strane mogu dostaviti komentare ili primedbe elektronskim putem, u pisanoj formi ili lično na određenim kontakt tačkama. Dokumenti će takođe biti dostupni na zvaničnom sajtu EBRD-a.

4. Koristi za životnu sredinu, štetni uticaji i mere ublažavanja

Projekat će doneti značajne ekološke i operativne koristi kroz modernizaciju prenosne mreže Kosova i povećanu sigurnost i pouzdanost snabdevanja električnom energijom. Istovremeno, tokom faze izgradnje i održavanja očekuju se privremeni i specifični uticaji za svaku lokaciju, kako u ekološkom tako i u socijalnom smislu. Ovim uticajima se može efikasno upravljati kroz sprovođenje ekološkog i socijalnog akcionog plana, kao i u skladu sa sistemom upravljanja zaštitom životne sredine, zdravljem i bezbednošću na radu KOSTT-a.

Projekat jačanja prenosne mreže KOSTT-a značajno će poboljšati ekološke i operativne performanse visokonaponske mreže Kosova. Kroz zamenu zastarelih i odvodnih transformatora, rehabilitaciju trafostanica i unapređenje prenosnog koridora u Prizrenu, projekat će smanjiti tehničke gubitke, povećati pouzdanost sistema i stvoriti kapacitete za integraciju obnovljive energije. Ove intervencije će takođe doprineti eliminisanju izvora nasleđenog zagađenja, smanjenju rizika od curenja uljima i raspoređivanju savremenih sistema za sprečavanje izlivanja, zaštitu od požara i operativni monitoring.

Očekuje se da će negativni uticaji biti privremeni i lokalizovani, uglavnom vezani za građevinske aktivnosti, kao što su buka, prašina, ograničeni poremećaji u saobraćaju i tretman opasnog otpada i transformatorskih ulja. Rizicima po zdravlje i bezbednost na radu i u zajednici upravljaće se strogim nadzorom i poštovanjem EBRD-a i nacionalnih standarda.

Mere ublažavanja obuhvataju ugradnju separatora ulja i vode i retenzionih sistema sa zaštitnim bazenima, pravilno upravljanje uljima sa i bez PCB, unapređenje sistema za detekciju i gašenje požara, zaštitu biodiverziteta kroz postavljanje markera za živinu na vodovima, kao i kontinuirano praćenje curenja, otpada i ispuštanja. Nakon sprovođenja ovih mera, preostali uticaji će biti mali i projekat će rezultirati pozitivnim neto ekološkim rezultatom, doprinoseći čistijoj, bezbednijoj i održivijoj energetskej infrastrukturi na Kosovu.

Nakon implementacije, očekuje se da će projekat smanjiti tehničke gubitke za približno 1,5 odsto širom 110 kV mreže, doprinoseći povećanju operativne efikasnosti i podržavajući povezivanje do 300 MW novih obnovljivih izvora energije.

4.1 Planiranje korišćenja i izmena zemljišta

Svi radovi projekta se nalaze u okviru postojećih trafostanica KOSTT-a ili duž definisanih koridora dalekovoda. Iako nije predviđena eksproprijacija velikih razmera, projekat može uključivati ograničenu i privremenu oduzimanje zemljišta, kao i male ekonomske pomake.

4.2 Vodni resursi, uticaji i mere upravljanja

Mogući uticaji na kvalitet vode mogu nastati kao rezultat slučajnog curenja ulja iz transformatora ili nepravilnog ispuštanja vode tokom faze izgradnje. Radovi na rehabilitaciji će obuhvatiti ugradnju poboljšanih separatora ulja i vode, sistema ograda i odvodnjavanja kako bi se sprečila kontaminacija površinskih ili podzemnih voda. Tokom rada, sva curenja ulja će proći kroz retencione sisteme pre pražnjenja. Redovni pregled i čišćenje odvoda/slivnika biće deo plana održavanja KOSTT-a.

4.3 Staništa, ekologija i očuvanje prirode, uticaji i mere upravljanja

Trafostanice i koridori prenosa nalaze se u područjima koja su već modifikovana ljudskom aktivnošću i nisu u sukobu sa bilo kojim zaštićenim područjem ili kritičnim staništem. Čišćenje vegetacije će biti minimalno i ograničeno na održavanje postojećih koridora. Ne očekuju se direktni uticaji na divlje životinje ili osetljiva staništa. Ako se tokom izgradnje naiđe na faunu kao što su ptice ili mali sisari, radovi će biti privremeno prilagođeni kako bi se izbegla oštećenja.

4.4 Uticaj na pejzaž i na vizuelni aspekt i mere upravljanja

S obzirom na prirodu projekta u postojećim područjima (brownfield), očekuje se da će vizuelni uticaji biti mali. Zamenom transformatora i podzemnom instalacijom linije Prizren 1 do Prizren 2 smanjiće se vizuelne smetnje u odnosu na postojeću konfiguraciju. Građevinske aktivnosti mogu prouzrokovati privremene smetnje vida usled prisustva mehanizacije i skladištenja materijala, što će se ublažiti ograničavanjem radnog vremena, održavanjem čistoće gradilišta i trenutnim uklanjanjem građevinskog otpada.

4.5 Kvalitet vazduha, uticaji i mere upravljanja

Emisije u vazduh tokom faze izgradnje uglavnom će biti rezultat rada mašina, transporta materijala i stvaranja prašine. Ovi efekti će biti privremeni i lokalizovani. Mere ublažavanja će uključivati redovno navodnjavanje pristupnih puteva, pokrivanje materijalnih rezervi i održavanje vozila i mehanizacije kako bi se emisije svele na najmanju moguću meru. Ne očekuju se značajni uticaji na kvalitet vazduha tokom faze rada.

4.6 Saobraćaj, buka i vibracije, uticaji i mere upravljanja

Tokom izgradnje doći će do privremenog povećanja saobraćaja i nivoa buke u blizini trafostanica. Oni će biti ublaženi planovima upravljanja saobraćajem, planiranjem distribucije materijala kako bi se izbegli vršni sati i ograničavanjem bučnih aktivnosti samo tokom dana. Ne očekuju se efekti od potresa zbog ograničenog obima građevinskih radova. Radna buka iz transformatora ostaće unutar nacionalnih granica i granica EU, dok će se vršiti redovan monitoring.

4.7 Upravljanje otpadom

Tokovi otpada će uključivati građevinski otpad, otpadni metal, ambalažne materijale i male količine opasnog otpada, kao što su iskorišćeno ulje, baterije i ostaci PCB-a iz starih transformatora. Sav otpad će biti odvojen i uskladišten na za to predviđenim mestima pre nego što bude prebačen licenciranim kompanijama. Opasnim otpadom će se upravljati u skladu sa procedurama upravljanja otpadom KOSTT-a i Zakonom o otpadu.

4.8 Izvor i transport sirovina, uključujući privremene jame

Projekat ne podrazumeva vađenje sirovina niti stvaranje privremenih jama. Preporučuje se da građevinske materijale, kao što su agregati, beton i kablovski kanali, obezbede licencirani dobavljači na Kosovu. Sa opštinskim vlastima biće dogovorene transportne rute kako bi se smanjile neprijatnosti u zajednici i šteta na putnoj infrastrukturi.

4.9 Bezbednost na putevima, uticaji i mere upravljanja

Građevinska vozila i zalihe materijala mogu privremeno povećati saobraćaj na lokalnim putevima. Opasnosti po bezbednost na putevima biće kontrolisane kroz angažovanje obučanih vozača, korišćenje jasno označenih

vozila i koordinaciju sa opštinskim saobraćajnim organima. Znakovi upozorenja će biti postavljeni u blizini gradilišta, a pristup trafostanicama će biti ograničen samo na ovlašćeno osoblje.

4.10 Uticaji na infrastrukturu i mere upravljanja

Nisu predviđeni zahvaćeni objekti trećih strana izvan postojećih trafostanica i prenosnih koridora u Prizrenu. Privremeni pristupni putevi će pratiti postojeće puteve. Ne očekuje se uticaj na infrastrukturu treće strane. Koordinacija sa opštinama i javnim preduzećima obezbediće zaštitu infrastrukture tokom realizacije radova.

4.11 Kumulativni uticaji (uticaji kombinovani sa drugim aktivnostima)

Kumulativni uticaji su ograničeni zbog malog obima i distribuirane prirode komponenti projekta. Mali kumulativni efekti mogu se javiti u Prizrenu, gde će se istovremeno realizovati nekoliko trafostanica i izgradnja podzemnog linije. Njima će se upravljati kroz koordinirano planiranje i usklađenost sa merama za ublažavanje buke, prašine i upravljanja otpadom.

Projekat će indirektno podržati povećanje proizvodnje obnovljive energije i regionalnu interkonekciju, što može doprineti dugoročnim koristima za životnu sredinu. Na osnovu trenutno dostupnih informacija, nisu identifikovana veća nova dešavanja u javnom domenu koja bi rezultirala značajnim kumulativnim uticajima na životnu sredinu ili društvo u vezi sa projektom, niti su zvanično najavljeni novi vazdušni dalekovodi ili pripadajuća infrastruktura koja bi bila povezana sa trafostanicama u okviru ovog investicionog plana. Ne očekuju se značajni štetni efekti.

4.13 Pitanja bezbednosti i zdravlja na radu, uključujući bezbednost eksploziva

Građevinske aktivnosti predstavljaju rizike u vezi sa radom na visini, električnom bezbednošću i upotrebom teških mašina. Izvođači će pripremiti i sprovesti planove zaštite zdravlja i bezbednosti specifične za svaku lokaciju, uključujući obuku, ličnu zaštitnu opremu i procedure za reagovanje u vanrednim situacijama. Za ovaj projekat se ne očekuje upotreba eksploziva.

4.14 Prekidi, zdravlje i bezbednost tokom izgradnje

Kratkoročni poremećaji za okolne stanovnike mogu biti rezultat buke, prašine i kretanja saobraćaja tokom faze izgradnje. Ovi uticaji će biti ublaženi ograničavanjem radova na dnevni raspored, održavanjem stalne komunikacije sa lokalnim vlastima i uspostavljanjem odgovarajuće signalizacije i kontrole pristupa lokaciji.

4.15 Usklađenost sa politikama, zakonodavstvom i drugim planovima

Projekat je u skladu sa energetsom strategijom Republike Kosovo 2022-2031 i nacionalnim energetsom i klimatskim planom. Na strateškom nivou, investicioni program je u skladu sa nacionalnim ciljevima razvoja energetike i mreže za sigurnost snabdevanja, smanjenje gubitaka i integraciju obnovljive energije. U okviru KOSTT-a, trafostanice, transformatori i linijske deonice uključene u projekat čine deo njegovog programa kapitalnih investicija za period 2024-2027. godine i predstavljaju prioritetnu intervenciju u prenosnoj mreži. Važno je napomenuti da projekat doprinosi pristupu EBRD-a prelasku na zelenu ekonomiju (ZE) podržavanjem dekarbonizacije energetskog sektora na Kosovu kroz poboljšanja mreže koja olakšavaju integraciju obnovljive energije.

4.16 Mere ublažavanja i upravljanja životnom sredinom

Sveobuhvatan skup mera socijalnog upravljanja i ublažavanja definisan je u okviru Akcionog plana EBRD-a za životnu sredinu i društvo (ESAP), kako bi se osigurala usklađenost sa Kosovskim pravnim okvirom i zahtevima EBRD-a u pogledu učinka (PU). Uključuje mere za zaštitu životne sredine, zdravlje i bezbednost, upravljanje otpadom, sprečavanje zagađenja i angažovanje zainteresovanih strana, kako bi se osiguralo da će projekat biti sproveden u skladu sa EBRD pogledu učinka (PU) KOSTT će implementirati ESAP kroz svoj Sistem upravljanja zaštitom životne sredine, zdravljem i bezbednošću i pratiti usklađenost kroz redovne inspekcije i izveštavanje EBRD-a. Nisu potrebne kompenzacije mere, jer se ne očekuju značajni rezidualni uticaji nakon mera ublažavanja. Očekuje se da će projekat rezultirati ukupnim ekološkim i društvenim koristima, kroz povećanu efikasnost, smanjene tehničke gubitke i poboljšanu integraciju obnovljive energije.

5. Socijalne koristi, nenamerni uticaji i mere ublažavanja

Projekat će doneti značajne društvene i ekonomske koristi kroz poboljšanje pouzdanosti snabdevanja energijom, podršku lokalnom zapošljavanju i poboljšanje ukupne bezbednosti infrastrukture.

5.1 Društveno-ekonomski uticaji;

Projekat može podržati lokalni ekonomski razvoj generisanjem direktnog i indirektnog zapošljavanja i tokom izgradnje i u ograničenoj meri tokom operativnih faza. Prioritet će imati lokalna radna snaga i dobavljači. Principi rodne ravnopravnosti biće integrisani tokom celog sprovođenja projekta, obezbeđujući jednak pristup žena i muškaraca mogućnostima zapošljavanja i obuke, uzimajući u obzir rodno specifične potrebe u radnim okruženjima i mere bezbednosti. To će biti u skladu sa Strategijom EBRD-a za rodnu ravnopravnost.

Mogući negativni socio-ekonomski uticaji su uglavnom privremeni i povezani su sa zabrinutostima tokom izgradnje, kao što su buka, povećan saobraćaj teških vozila i privremeni poremećaj lokalnih pristupnih puteva.

5.2 Uticaj na poslovanje i zapošljavanje

Jačanjem nacionalne prenosne mreže, projekat će koristiti postojećim industrijama i promovisati nove investicije kroz poboljšanje pouzdanosti snabdevanja električnom energijom. Trafostanice koje se nalaze u blizini stambenih ili komercijalnih područja (kao što su Prizren 1, Gnjilane 1, Đakovica 1, Skenderaj i Priština 1) mogu se suočiti sa kratkoročnim poremećajima zbog buke od izgradnje ili privremenih ograničenja pristupa. Ovi uticaji će biti svedeni na minimum kroz pažljivo planiranje radova i prethodno obaveštavanje pogođenih strana. Dugoročno se očekuje da će unapređenje infrastrukture i usluga doprineti poboljšanju lokalnih ekonomskih uslova.

5.3 Uticaji na postojeću infrastrukturu i javne usluge

Građevinski i elektro radovi u okviru postojećih trafostanica i duž pristupnih puteva mogu prouzrokovati kratkoročne poremećaje u lokalnoj putnoj mreži ili javnoj komunalnoj infrastrukturi. Kontinuirana koordinacija sa opštinama i pružaocima usluga obezbediće da se svaka pogođena infrastruktura obnovi bez odlaganja, uz održavanje bezbednog i neprekidnog pristupa javnosti.

5.4 Uticaj na lokalni saobraćaj i pristup

Tokom faze izgradnje, kretanje teških vozila i opreme, posebno za transport transformatora i otvaranje kablovskih kanala, može privremeno uticati na saobraćaj i bezbednost na putevima u nekim oblastima kao što

su Prizren, Đakovica i Gnjilana. Biće sproveden detaljan plan upravljanja saobraćajem (PUS), koji će uključivati mere kao što su ograničavanje transporta tokom vršnih sati, pridržavanje ograničenja brzine u blizini naselja, uspostavljanje jasnih znakova upozorenja i angažovanje obučenog osoblja za orijentaciju saobraćaja i obezbeđivanje bezbednosti.

5.5 Oduzimanje i raseljavanje zemljišta

Radovi se planiraju uglavnom u okviru postojećih trafostanica i prenosnih koridora, stoga nije predviđeno fizičko pomeranje ili eksproprijacija zemljišta. Ako je potrebno dodatno zemljište u kasnijim fazama, procesom će se upravljati u skladu sa zahtevom EBRD-a za performansama 5 (oduzimanje zemljišta, ograničenja korišćenja zemljišta i nenamerno raseljavanje), kao i da bude povezan sa svim planovima preseljenja koji se mogu izraditi za projekat.

Buduća trasa podzemne linije između Prizrena 1 i Prizrena 2 još nije finalizovana još nije završena. Prilikom terenske provere utvrđeno je da predložena staza prolazi delom uz postojeći put, a delom preko poljoprivrednog zemljišta.

5.6 Upravljanje izvođačima i smeštaj radnika

Projekat je geografski raspršen, sa građevinskim aktivnostima koncentrisanim na postojeće trafostanice. S obzirom na blizinu urbanih i prigradskih područja, nije predviđeno stvaranje velikih kampova posvećenih radnicima.

KOSTT će razviti proceduru za upravljanje izvođačima, koja će biti uključena u svu tendersku dokumentaciju. Ovo će obavezati izvođače da se pridržavaju svih nacionalnih zakona o radu, zahteva EBRD-a (KP 2 i 4) i SMMS-a projekta, uključujući standarde o nediskriminaciji, zdravlju i bezbednosti na radu (ZBR) i pravednim uslovima rada.

5.7 Uticaj na zajednicu

Nije identifikovana nijedna specifična zajednica, uključujući romske zajednice, koje poseduju ili koriste zemljište pogođeno projektom. Stanovnici u blizini, posebno u Prizrenu 1, Prizrenu 3, Gnjilanu 1, Đakovici 1 i Skenderaju, mogu imati privremene smetnje od građevinskih radova. Stanovnici i lokalna preduzeća će biti informisani o projektnim aktivnostima putem redovnih ažuriranja i konsultacija. Angažovanje sa zajednicom će se održavati tokom faza izgradnje i sanacije kako bi se osiguralo da se potencijalni problemi svedu na najmanju moguću meru i da se problemi odmah reše.

5.8 Standardi za pitanja rada

Svi projektni radnici, bilo da su zaposleni direktno od strane KOSTT-a ili preko izvođača, biće angažovani pod uslovima u skladu sa kosovskim radnim pravom i zahtevom EBRD-a za performanse 2. To uključuje pravo na formalne ugovore, jednake mogućnosti i nediskriminaciju, pravične plate, regulisano radno vreme i zaštitu od dečijeg rada ili prisilnog rada.

KOSTT i njegovi izvođači moraju da se pridržavaju nacionalnog radnog zakonodavstva i međunarodnih standarda, uključujući KP2 EBRD-a.

5.9 Mere za bezbednost i zdravlje na putevima

Kretanje transporta teške opreme tokom isporuke transformatora može predstavljati rizik za saobraćaj i bezbednost. Preventivne mere će uključivati ograničenja brzine, postavljanje vidljive putne signalizacije i planiranje transporta van špica. Veliki tereti moraju biti praćeni obučanim osobljem ili lokalnim vlastima kako bi se osigurala bezbednost javnosti i radnika.

5.10 Socijalna pitanja i mere ublažavanja i upravljanja

Akcionni plan za životnu sredinu i društvo (ESAP) uključuje mere osmišljene za sprečavanje, minimiziranje ili kompenzaciju potencijalnih štetnih društvenih uticaja i poboljšanje socijalnih koristi za radnike, zajednice i druge zainteresovane strane.

Specifični planovi socijalnog upravljanja i ublažavanja uključuju:

- Plan angažovanja zainteresovanih strana (PAZS) - utvrđuje tekući proces objavljivanja informacija, konsultacija i učešća zainteresovanih strana tokom celog projektnog ciklusa.
- Planovi za upravljanje izvođačima i radnom snagom - kizvođači će biti obavezni da se pridržavaju nacionalnog radnog zakonodavstva i KP2 EBRD-a. Planovi će obezbediti pravedne uslove rada, jednake mogućnosti, olakšice za dobrobit radnika i sprečavanje uznemiravanja ili diskriminacije. Obuka, upotreba LZO i mere zaštite zdravlja i bezbednosti biće obavezne.
- Plan upravljanja saobraćajem - izvođači će sprovoditi mere za sprečavanje saobraćajnih nezgoda, obezbeđivanje signalizacije i koordinacije sa opštinama, kao i minimiziranje poremećaja tokom aktivnosti isporuke opreme i otvaranja kablovskih kanala.
- Mere za obnavljanje sredstava za život - iako je projekat uglavnom ograničen na trafostanice i postojeća prava prolaza, svako privremeno ograničenje pristupa ili ekonomski poremećaji biće ublaženi obezbeđivanjem alternativnog pristupa, brzim obnavljanjem rada i, gde je to primenjivo, pravednom kompenzacijom u skladu sa principima KP5 EBRD-a.

Okvir socijalnog upravljanja projektom osigurava da će se građevinske i operativne aktivnosti sprovoditi na bezbedan, pravedan i odgovoran način, što će rezultirati poboljšanom lokalnom infrastrukturu, mogućnostima zapošljavanja i povećanim poverenjem zajednice.

5.11 Kulturno nasleđe

Ne očekuje se da će projekat imati značajan uticaj na kulturno nasleđe. Ako se otkriju predmeti kulturnog nasleđa, izgradnja će odmah prestati i relevantni organi će biti obavešteni da sprovedu odgovarajući nadzor i korektivne mere.

6 Praćenje uticaja.

Održivi i sistematski program praćenja je od suštinskog značaja kako bi se osiguralo efikasno sprovođenje mera za ublažavanje uticaja na životnu sredinu i društvo, kao i relevantnih planova upravljanja. Ovo poglavlje opisuje okvir za praćenje uticaja, angažovanje sa zainteresovanim stranama tokom životnog ciklusa projekta i rešavanje svih pitanja koja se mogu pojaviti.

6.1 Proces praćenja

Tokom celog projekta biće sproveden strukturirani okvir za praćenja životne sredine i društva, kako bi se obezbedilo efikasno upravljanje svim identifikovanim uticajima na životnu sredinu, zdravlje i bezbednost, kao i

društvenim uticajima, i da mere ublažavanja ostanu odgovarajuće i funkcionalne. Aktivnosti praćenja će se zasnivati na planu upravljanja sredinom i socijalnim pitanjima (PUSS) i ekološkom i socijalnom akcionom planu (ESAP) razvijenom za projekat. KOSTT će sprovesti stalni nadzor nad izvođačima i aktivnostima na licu mesta kako bi proverio usklađenost sa nacionalnim zakonodavstvom, zahtevima EBRD-a u pogledu performansi i planovima za upravljanje sredinom i društvom (PUSD) specifičnim za lokaciju. Rezultati praćenja će se koristiti za prilagođavanje mera upravljanja tamo gde je to potrebno i za obezbeđivanje kontinuiranog poboljšanja u svim trafostanicama i lokacijama projekta.

Redovni pregledi i uzorkovanje životne sredine vršiće se na trafostanicama i duž novog podzemnog dalekovoda između Prizrena 1 i Prizrena 2. Nalazi će biti prijavljeni kroz kvartalne izveštaje o praćenju i podeljeni sa rukovodstvom KOSTT-a, nadzornim inženjerom i EBRD-om.

6.2 Kontinuirane konsultacije i mehanizmi reagovanja

Angažovanje zainteresovanih strana će se nastaviti tokom cele implementacije projekta kroz koordinacione sastanke sa opštinama i informativne sesije za lokalne zajednice. Mehanizam za rešavanje žalbi će ostati aktivan kako bi se odmah prikupili i obradili komentari i žalbe. Povratne informacije će biti integrisane u upravljanje projektima i redovno prijavljivane EBRD-u u okviru periodičnih izveštaja o napretku.

6.3 Adresiranje i rešavanje novih pitanja

Sva pitanja identifikovana tokom praćenja ili postavljena kroz žalbe zajednice biće evidentirana, procenjena i rešena kroz Mehanizam za rešavanje pritužbi (MRP) projekta, kako je navedeno u Planu angažovanja zainteresovanih strana (PAZS). MRP je pristupačan, transparentan i besplatan mehanizam koji je uspostavio KOSTT za prihvatanje i rešavanje žalbi u vezi sa uticajem projekta na životnu sredinu i društvo.

MRP je dostupan svim licima pogođenim projektom, zajednicama i radnicima i može se koristiti putem nekoliko kanala, uključujući telefon, e-poštu, zvanični veb-sajt KOSTT-a, društvene mreže i fizičko podnošenje obrazaca za žalbe (obrazac će biti dostupan na albanskom, srpskom i, po potrebi, na drugim jezicima zajednice).

Kontakt podaci i MRP procedure objavljuju se na zvaničnoj veb stranici KOSTT-a, u obrascima za žalbe i u štampanim informativnim materijalima, u skladu sa PAZS.

Kontakt informacije za podnošenje žalbi i zahteva

Naziv i pozicija: Minivere Idrizi

Adresa: ul. Isa Boletini. Br.1 39, 10000 Priština, Kosovo

E-pošta: minivere.idrizi@kostt.com

Telefon: + 383 (0)38 501 301 049

Postupci, koraci i rokovi MRP su navedeni u PAZS i saopšteni zainteresovanim stranama.

Ozbiljne ili ponovljene žalbe će biti eskalirane na pregled od strane ekološke i socijalne jedinice KOSTT-a i, po potrebi, eksterni konsultanti će pružiti tehničku podršku kako bi se osiguralo sprovođenje odgovarajućih korektivnih mera.